

ASPECTE PRIVIND INSTRUIREA SOLDAȚILOR GRĂNICERI*

Dacă sistemul de organizare și funcționare al regimentelor gărnicești erau cu totul deosebit de cel al regimentelor de infanterie de linie din interiorul imperiului, era firesc ca și modul de instruire al soldaților grăniceri să difere radical de cel al regimentelor de infanterie, cu toate că în caz de război și unul și altul aveau de îndeplinit aceleași misiuni care erau duse prin aceleași forme de luptă în cîmpul tactic.

Formele și metodele caracteristice pentru regimentele grănicerești erau legate în primul rînd de specificul care-l aveau acestea privind organizarea teritorială și în al doilea rînd de misiunile care le aveau de îndeplinit la cordon soldații grăniceri, precum și de particularitățile care le aveau regimentele grănicerești care din punctul de vedere al instrucției trebuiau să țină seama de cîțiva factori care vor atrage după sine alegerea procedeeilor de instruire. În primul rînd răspîndirea soldaților grăniceri pe o suprafață destul de mare, gruparea lor pe comune grănicerești iar acestea pe companii, în al doilea rînd că soldații grăniceri satisfăceau serviciul pe cordon, deci era necesară o pregătire adecvată acestor misiuni, în al treilea rînd instruirea grănicerilor trebuia să țină cont de faptul că soldații grăniceri erau țărani care o bună parte din timp se ocupau cu agricultura, pomicultura și creșterea animalelor și în sfîrșit instruirea soldaților grăniceri trebuia grefată pe sistemul de instruire a regimentelor de infanterie de linie, avîndu-se în vedere faptul că regimentele grănicerești, în caz de război, așa cum prevedeau ordinele în vigoare, erau obligate să participe la luptă.

Din această multitudine de particularități care definesc regimentele gărnicești, rezultă greutatea de organizare și buna desfășurare a procesului de instruire al grănicerilor. Plecînd de la acest specific în decursul anilor au fost multe căutări, au fost elaborate multe ordine privind perioada optimă de instrucție, timpul necesar pentru acestea, precum și formele și metodele cele mai adecvate care aplicate la acest specific grăniceresc să ducă la rezultatele scontate în pregătirea soldaților grăniceri în vederea pazei cordonului și pregătirea lor pentru a participa, la nevoie, în război.

Dacă de la început misiunea internă de apărare a cordonului de către grăniceri a fost bine definită și pentru aceasta au fost luate măsuri de instruire, pentru cea de a doua latură ce o aveau de îndeplinit regimentele grănicerești, adică misiunea externă de participare la război alături de regimentele de linie, părerile nu s-au conturat cu clari-

---

* Prezentul material face parte dintr-o lucrare în curs de apariție în Edit. Militară.

tate, ezistînd o diversitate de păreri at t în ceea ce prive te locul  i rolul regimentelor grănicerești în luptă c t  i derivat din aceasta, formele de instruire a soldaților grăniceri.

A a, de pildă, c nd Maria Terezia a transformat în anul 1747 mili ia de grani  în regimente de infanterie, ea a ordonat ca acestea în luptă să nu fie folosite în linie ci în corpuri u oare  i în acest sens,  in nd cont de această situa ie, ducele Hildburghausen a întocmit un regulament de exersare pentru grănicerii infanteri ti.

Folosirea cu mult succes în luptă, în războiul de 7 ani, regimentele grănicerești,  ncep nd cu anul 1769, vor fi considerate ca regimente de infanterie de linie av nd acelea i efective  i numerotate de la 60—70 după regimentele de linie¹.

Perioada anilor 1770—1787 avea să aducă noi forme de instruire a soldaților grăniceri. Astfel inspectorul Ziskovic, pentru instruirea soldaților grăniceri introduce sistemul de tabără deoarece, a a cum el  nsu i afirma: „ele au dus la folosirea corectă a terenului, a zonei de tabără, aceasta constituind o excelen   coal  în exersare tactică pentru ofi eri  i militari  i-l educau pe grănicer prin via a de tabără pentru război”².

Grănicerii artileri ti au trebuit să se instruiască cu schimbul în tabere în a a fel  nc t de fiecare dată erau chema i în tabără at ia artileri ti  nc t să existe un raport corespunzător cu tunurile  i personalul de instruire. După 10 zile c t dura instrucția artileriștilor în tabără, efectivul era schimbat iar rularea lor avea loc p n  ce pregătirea artileriștilor se termina cu întregul efectiv.

Instruirea artileriștilor se făcea cu tunuri din lemn urm r ndu-se  nsu irea mi c rilor rapide pentru încărcare, ochire  i darea focului, pentru aceasta fiecare artilerist trebuia să cunoască piesele din compunerea tunului.  n vederea instruirii artileriștilor, regimentul trebuia să confec ioneze tunuri din lemn în a a fel ca fiecare companie să fie dotată cu 2—3 buc  i, ele fiind date în cadrul companiilor, în localit ile unde avea loc instruirea artileriștilor.

Supravegherea instruirii artileriștilor în raionul companiei era asigurată de personalul de artilerie stabilit din trupele de c mp, comandantul companiei fiind răspunzător de prezen a soldaților la instrucție.

Aceea i aten ie a acordat-o inspectorul Ziskovic  i instruirii  inta ilor care ie eau, însă în tabere numai în urma unor ordine speciale.

Primii trei caporali, cei mai buni artileri ti  i  inta i din fiecare companie, erau centralizați pe regiment  i instruiți, în continuare, sub comanda unui ofi er  i a unui armurier, ei devenind apoi instructori în subunit ile lor.

 n dumineci  i în sărbători, în poligoanele de tragere de companii avea loc pregătirea recru ilor, instruirea lor const nd din m nuirea armei în luptă. Solda ii grăniceri destina i ca  inta i erau obliga i să cunoască în primul r nd toate piesele pu tii  i să  tie, în bune condiții, să demon-

¹ *Statistic der Milit rgr nze des  sterreichischen Kaiserthums — Ein Versuch von Carl Bernd Edlen von Heitzinger*, Wien, 1817, vol. 2, p. 239—243 ( n continuare Heitzinger).

² Fr. Vanicek, *Specialgeschichte der Milit rgrenze aus Originalquellen und Quellenwerken gesch pft*, Wien, 1875, vol. 2, p. 213.

teze și să monteze arma care o avea în dotare, ca apoi instrucția ținutărilor să continue cu instrucția tragerilor care urmărirea, așa cum arătau regulamentele, „ținutirea corectă la toate distanțele în inamici tari, în poziție urcând sau coborînd, în pas repede sau încet, să deschidă focul asupra dușmanului“.

A treia grupă de instrucție din tabere o constituia infanteria care ieșea constituită pe batalioane.

Pregătirea infanteriei consta din așezarea ei în rînduri de luptă, soldații trebuind să-și însușească toate comenzile care le dădeau ofițerii și modul de acțiune la fiecare comandă. De regulă această pregătire consta în mișcări de front menite să învețe soldații să treacă dintr-un dispozitiv în altul și să execute foc din formația de luptă.

Îată că în conformitate cu dispozițiile inspectorului Ziskovic rezultă că pregătirea soldaților grăniceri în tabere era menită să ducă la pregătirea celor mai elementare exerciții necesare pentru luptă.

Alături de instruirea soldaților grăniceri în tabere, o altă categorie de instrucție care viza atât antrenarea soldaților cit și a ofițerilor, o constituia pregătirea și executarea marșurilor. Aceasta, pe lângă dobîndirea unei condiții fizice pentru executanți, pentru ofițeri ele puneau mari probleme deoarece din punct de vedere organizatoric erau necesare măsuri pentru paza în continuare a cordonului și aceasta se făcea cu efectivele unui batalion cînd celălalt era planificat să plece în marș, sau se forma batalionul 3 cînd ambele batalioane erau prevăzute să execute marșul. Toate acestea impuneau luarea unor măsuri severe în așa fel ca instruirea soldaților grăniceri să-și atingă scopul propus iar pe cordon paza să funcționeze normal fiind admisă în această direcție nici o fisură, deoarece aceasta duce la neîmplinirea misiunii de grănicer.

Pentru ca instrucția soldaților grăniceri în tabere să funcționeze în bune condiții, instruirea ofițerilor se făcea în luna februarie pentru ca la începerea exercițiilor în tabere aceștia să fie deja în măsură să organizeze și să conducă instrucția subordonaților.

Pentru aplicarea cit mai strictă a prevederilor regulamentare în procesul de instruire, s-a ordonat ca la fiecare companie, batalion și statul major al regimentului să existe biblioteci cu regulamente și instrucțiuni care puteau fi studiate de ofițeri și subofițeri. La comanda regimentului s-a creat și o rezervă de regulamente și instrucțiuni pentru batalioane care se înființau în caz de război³.

Constituția grănicerească din anul 1807 avea să aducă precizări în toate domeniile de activitate ale vieții grănicerești, deci implicit și în procesul de instruire al soldaților grăniceri.

Articolul 93 din constituție prevede că: „exercițiile de arme constau în instruirea fiecărui militar în perioada octombrie-martie a fiecărui an, primăvara se face pe companii iar toamna pe divizii“.

Articolele constituției grănicerești erau completate cu ordine, dispoziții și instrucțiuni care aveau menirea să lămurească, să aducă precizări sau, chiar, să completeze prevederile unor paragrafe din constituție.

³ FAS Caransebeș, fond Regiment de graniță nr. 13 româno-bănățean, Regiment Act 59/15. IV. 1872.

Așa de pildă, în anul 1808 împăratul prin patentă care o semnează cu privire la organizarea regimentelor grănicerești și a batalioanelor de rezervă, precizează și cum se va executa instruirea grănicerilor arătând, printre altele, că: „tot ca credicioșilor noștri militari încît e cu putință să le dăm răgaz să poată căuta găzdușagul și economia casei sale și aceia care sînt în rezervă și aceia care sînt în batalionul pedestraș împărțiți și orînduiți, numai ce în toate duminicile în zilele de sărbătoare în cea mai aproape stație a ofițerului, iar într-o lună numai odată în stația companiei cu armele să se facă exerciții afară de acele întîmplări, în care pînă acum și acei care nu erau conșcripți la slujbă se întrebuintau, așa rînd de oameni de acum înainte spre nici o slujbă militărească, adică nici în regiment nici la cordon să se întrebuinteze, mai mult nici cît de puțin să nu-i silească cineva să-și facă orînduitul montur precum la batalion care merge la bătaie”⁴.

Patenta la care ne referim precizează modul de instruire a batalionului 3 și de rezervă a regimentelor grănicerești și trebuie să amintim că ea a fost semnată cînd, după cîteva campanii împotriva lui Napoleon, armata austriacă a cunoscut înfrîngerea, iar în anul 1808 un nou pericol napolonien amenința liniștea țărilor europene coalizate împotriva lui Bonaparte.

Pentru regimentele grănicerești instrucția va cunoaște și după intrarea în vigoare a noii constituții, forme adecvate și ele se vor referi la instrucția efectivului înrolat anual, manevre de primăvară, manevre de toamnă, instruirea ofițerilor și subofițerilor și în sfîrșit instruirea gradaților și a toboșarilor⁵.

Instruirea efectivului înrolat în fiecare an avea loc timp de opt săptămîni și această instruire cădea în sarcina comandantului de regiment care organiza instrucția recruților în perioada 1 noiembrie pînă la începerea manevrelor de primăvară, instrucția executîndu-se pe companii în locuri anume destinate, cunoscute și sub numele de „șura de instrucție”.

Manevrele de primăvară aveau o durată de patru săptămîni pentru cele două batalioane active. Această perioadă se subdiviza în două, primele 14 zile executînd exerciții efectivele ultimului și penultimului contingent pentru a se obișnui cu instrucția în comun în cadrul unui eșalon tactic mai mare, iar în celelalte 14 zile participa la manevre întregul efectiv înrolat realizîndu-se încheierea instrucției în cadrul companiei. Manevrela la care trebuia să participe și efectivul batalionului trei, conform ordinului nr. 1240 al secțiunii a 5-a a Ministerului de Război, nu se mai executau, instrucția efectivelor acestui batalion urmînd să se desfășoare în stațiunile de companii.

Manevrele de toamnă, la care participau numai cele două batalioane active, aveau o durată de trei săptămîni, companiile fiind concentrate în cadrul regimentului.

Atît manevrele de primăvară cît mai ales cele de toamnă aveau menirea să închege instrucția individuală executată pe timp de iarnă în cadrul companiei.

⁴ Liviu Groza, în *ActaMN*, XV, 1978. p. 453.

⁵ *Die k. k. Militär Grenze und ihre Verwaltung* von Josef Hostinek, Wien, 1861, vol. 1, p. 49—51.

Instruirea ofițerilor și a subofițerilor a rămas să se execute și pe mai departe înaintea soldaților, în așa fel ca la începerea instrucției soldatului, formele și metodele de instruire a acestora să fie deja uniformizate în cadrul regimentului.

Ținând cont de însemnătatea care o aveau în luptă gorniștii și toboșarii în darea semnalelor pentru conducerea focului și a dispozițiilor de luptă, acestora li se prevedeau teme și exerciții separate de instruire. Astfel, înaintea manevrelor de primăvară și de toamnă erau concentrați toți toboșarii și gorniștii de la companii, la care se mai adăugau și câte doi elevi toboșari și gorniști de fiecare companie. Instrucția întregului efectiv de gorniști și toboșari se făcea în stațiunile de regiment tot cu scopul uniformizării instrucției și al însușirii corecte a semnalelor pe care aceștia urmau să le dea în cadrul manevrelor sau, la nevoie, în luptă.

În concluzie, putem afirma că instrucția soldaților grăniceri avea două mari etape bine distincte. Prima se referea la instrucția individuală a recruților în care se urmărea să se dea acestora cunoștințele necesare pentru însușirea mișcărilor care se executau pînă la desăvîrșire. A doua etapă urmărea să se execute întrunit toate mișcărilor în cadrul plutonului, companiei, batalionului și chiar a regimentului. În sfîrșit, la aceste două etape se adăuga și a treia și anume că din patru în patru ani se executau manevre generale la care participau și efectivele batalionului trei și ale celui de rezervă, deci putem afirma că aceste manevre aveau loc în urma unor concentrări de efective, regimentele executînd manevre în cadrul organizat cu care va participa, în caz de nevoie, la luptă⁶.

Dacă acestea au fost normele și prevederile care trebuiau respectate pentru instruirea grănicerilor, valabile pentru toate regimentele grănicerești din imperiul austriac, să analizăm cum acestea au fost aplicate în cadrul regimentului de grăniceri din Caransebeș.

În ceea ce privește perioada și timpul de instruire precum și formele de pregătire, ele vor fi aceleași ca în toate regimentele, particularul existînd doar prin modul în care comandantul de regiment din Caransebeș și comandanții celor 12 companii din subordine au organizat și condus instrucția efectivelor, cum au fost aplicate și cum s-a dat viață regulamentelor militare și în sfîrșit formele de pregătire a ofițerilor, subofițerilor și soldaților grăniceri atît ca apărători ai cordonului cît și ca luptători.

Luat în general programul de instruire a soldaților grăniceri se limita la instrucția tragerilor, instrucția de front și pregătirea tactică. Aceste trei categorii de pregătire le putem considera principale și în cadrul lor erau și altele cum ar fi instrucția specială a armelor, pregătirea fizică și duelul. La toate acestea se mai adaugă marșurile care puteau fi executate pe jos sau combinat, trupa putînd fi transportată cu căruțele sau îmbarcată pe vase fluviale sau maritime⁷.

Instrucția tragerilor individuale era socotită, după toate regulamentele și instrucțiunile, „cea mai bună formă a încrederii în sine în-

⁶ Dr. I. H. Schwicker, *Geschichte der Österreichischen Militärgrenze*, Wien, 1883, p. 256 și Hietzinger, vol. 2, p. 310—354.

⁷ FAS Caransebeș, Cp. Dalboșeț Act 564/9.X.1850.

suși și în arma fiecărui soldat, de aceea trebuie depus tot efortul ca fiecare să-și însușească aceasta⁸.

Ședințele de instrucție tragerilor aveau un caracter atît teoretic cît și practic, ele desfășurîndu-se atît în „șura de instrucție“ cît și în locul destinat poligonului de tragere care îl avea fiecare companie⁹.

Au fost emise ordine care se refereau atît la construirea poligoanelor cît și la executarea ședințelor de tragere cum a fost cel la care ne vom referi în continuare¹⁰. „Tragerile cu cartușe de război, precizează ordinul, în poligoane începeau cu ședințe individuale care aveau menirea să învețe soldatul să tragă asupra țințelor fixe de la distanțe cuprinse între 150—400 de pași, după care urmau ședințele de tragere asupra țințelor mișcătoare de mărimi variabile începînd cu mărirea naturală a unui soldat, pînă la țința piept sau, așa cum precizează dispozițiile comandantului de regiment, țințe care arată doar capul și jumătatea pieptului unui om“. După terminarea acestor ședințe urmau executarea ședințelor de tragere asupra unor grupuri de țințe la o distanță mai mare de 500 de pași și aceste ședințe aveau menirea „să ofere soldatului imaginea acțiunilor de luptă“. De regulă ședințele de tragere începeau în luna martie și se terminau la sfîrșitul lunii mai, fiecare soldat trăgînd în medie cîte 50 — 70 de cartușe. După terminarea acestor ședințe se trecea la executarea ședințelor de tragere cu grupa și plutonul trăgîndu-se în salvă cu aceste subunități, fapt care necesita constituirea sau amenajarea unor poligoane prevăzute cu țințe mișcătoare. Pentru a se ști dacă țința a fost lovită, în vederea înlăturării unui consum prea mare de cartușe, se montau la țințe niște dispozitive cu sîrme, la capătul cărora se legau clopoței care la lovirea ținței începeau să sune. Instrucțiunile de tragere intrate în vigoare în anul 1869 prevedeau că poligoanele de tragere să fie amenajate la cel mult o oră de drum în afara locului de dispunere a subunității, iar poligoanele destinate ședințelor de tragere cu tiraliorii să fie la distanțe mai mari, în așa fel ca pe timpul marșului pînă la poligon, ofițerii instructori să poată rezolva și anumite situații tactice. Poligoanele de tragere construite la stațiunile de companii cuprindeau trei părți: hala de tragere, cîmpul de țințe și biuta pentru oprirea gloanțelor. Hala de tragere era o construcție gen șopron în care se găseau încăperi destinate păstrării materialelor necesare pentru tragere, paturi și reazem pentru arme și bănci destinate pentru odihna soldaților care urmau să execute tragere. Aceste barăci erau demontabile ele fiind depozitate în încăperi speciale pe timp de iarnă. Cîmpul de țințe era de dimensiuni variabile în funcție de ședințele la care se executau, pe el fiind săpate locașe din care se manevrau țințele mișcătoare. Înapoia fiecărui asemenea dispozitiv se construia din cărămidă nearsă un plan înclinat numit „opritor de cartușe“ menit să recupereze plumbul folosit la confecționarea gloanțelor. Cîmpul de țințe avea adîncimea de 400 — 1200 de pași, funcție de ședințele care se executau și o lățime de 100 de pași pentru a se evita orice pericol de împușcare a persoanelor care ar sta

⁸ FAS Caransebeș, Regiment. act nedatat.

⁹ FAS Caransebeș, Regiment Act U. 304/1870.

¹⁰ FAS Caransebeș, Regiment Act V. 4052/29.VI.1870.

în dreptul halei de tragere. Biuta se construia pe linia de fund a cîmpului de ținte și avea o înălțime de pînă la 12 metri. Pe margine poligonul era marcat cu stegulețe sau copaci înalți care constituiau un semnal de avertizare pentru persoanele neavizate, cît și pentru delimitarea poligonului de tragere. În Caransebeș, de pildă, locul destinat instruirii și tragerii era situat pe terasa care se întinde la poalele de nord est ale Dealului Andreonilor unde s-a construit un poligon, magazia de pulbere și un corp de gardă. De la magazia de pulbere — Pulferturn — locul se numește și azi „Prăurie“. Ne-a rămas o schiță a acestui teren, făcută în tuș de un ofițer al regimentului. Schița a fost executată între anii 1841 — 1848, fixarea în timp fiind făcută cu ajutorul unor construcții și amenajări pe actualul stadion al orașului, aici construindu-se în anul 1841 un parc, un restaurant și o popicărie care au dăinuit pînă în anul 1849¹¹.

Pentru executarea tragerilor în poligoane era destinată o cantitate de muniție calculată pentru fiecare om și procurată înaintea ședințelor de tragere de către companii de la magazia regimentului. Muniția care se găsea asupra soldaților în raniță și cartușieră era destinată gărzii și războiului, fiind interzis ca aceasta să aibă altă întrebuințare sau folosită chiar la tragerile individuale de instrucție în poligoane¹².

Instrucția teoretică consta în cunoașterea armamentului din dotare și noțiuni elementare de teoria tragerii, iar practic în teren se executau ședințe de instrucție în cadrul cărora soldatul își însușea reguli și procedee necesare pentru executarea tragerii.

Pentru ca instrucția tragerilor să se execute uniform la toate companiile comandantul regimentului ordonă în scris cîteva indicații care trebuiau să fie însușite și aplicate atît de ofițeri cît și de soldații grăniceri din regimentul caransebeșan¹³. Din aceste instrucțiuni vom spicui cîteva aspecte pentru a ne da seama de importanța care se dădea în cadrul regimentului instrucției tragerilor.

Instrucția tragerii în primul rînd urmărea folosirea corectă a armei și în acest sens soldatul era antrenat pentru a fi în măsură să aprecieze distanțele, să ducă arma la ochi, să ochiască și să-și formeze deprinderea de a trage cu arma din diferite poziții.

Al doilea obiectiv urmărit la instrucția tragerilor îl constituia agilitatea trăgătorului și folosirea judicioasă de către aceștia a avantajelor terenului pentru apărarea individuală. Privind agilitatea soldatului, în cadrul ședințelor de instruire, era antrenat să treacă peste diferite obstacole care se întîlneau și în cîmpul tactic, precum și folosirea avantajelor terenului, învățîndu-l, în acest sens, cum să se ascundă după toate denivelările acestuia pentru a fi ferit de focul inamicului, ca apoi soldații să fie antrenați în deschiderea focului asupra inamicului pe teren deschis (șes și fără acoperiri), pe pante, în păduri și în sfîrșit soldatul era instruit să ducă acțiuni de luptă împotriva călăreților izolați și a subunităților de cavalerie.

Desprindem deci că instrucția tragerii avea ca obiectiv pregătirea soldaților ca buni trăgători atît în război, cît și pentru îndeplinirea

¹¹ Informație primită în anul 1956 de la prof. Dr. D. Cioloca.

¹² FAS Caransebeș, Regiment Act U. 230/1870.

¹³ Vezi nota 8.

misiunilor de grăniceri. Se poate vedea aceasta și din aceleași indicații ale comandantului de regiment despre care am amintit indicații care, printre altele, precizau modul de acțiune al soldatului grănicer atunci cînd luptă izolat: „dacă este urmărit de unul singur, îl lasă să se apropie, trage; dacă îl nimerește atunci a scăpat de el, dacă nu-l nime-rește atunci îl atacă cu baioneta. Dacă este urmărit de mai mulți, trage asupra adversarului cel mai apropiat, își caută un adăpost, îi așteaptă pe ceilalți și trage asupra lor un foc viu“.

Aceste indicații scot în evidență îmbinarea regulilor și procedeeleor de tragere cu acțiunea în cîmpul tactic unde soldatul trebuie să acțio-neze cu repeziciune, să-și aleagă obiectivul și să folosească în mod judicios avantajele care i le oferă terenul.

Toate aceste procedee și reguli de tragere trebuiau însușite în bune condiții și executate cu repeziciune deoarece regulamentele care nor-malizau această formă de pregătire prevedeau că soldatului trebuiau să i se formeze deprinderi în așa fel „să poată trage cu arma de cinci ori pe minut, indiferent de poziția trăgătorului“.

Pentru o însușire cît mai rapidă și cît mai corectă a procedeeleor și regulilor de tragere, dar mai ales pentru rezultatele bune obținute la trageri soldații grăniceri erau recompensați în bani, obiecte sau alte recompense ele finalizîndu-se cu acordarea de semne distinctive care trebuiau să deosebească pe bunii trăgători de restul soldaților¹⁴.

Tot ca stimulent acordat soldaților buni trăgători sau a celor evi-dențiați la instrucție era și acela că după un timp de ședere în armată li se acordau anumite titluri onorifice cum ar fi acela de grenadier.

După ce instrucția tragerilor era încheiată se urmărea în conti-nuare menținerea antrenamentului trăgătorilor aceasta făcîndu-se, în cadrul regimentului caransebeșan, pe companii prin exerciții de tragere care se executau în poligoanele de companii duminica din două în două săptămîni. Și tot pentru formarea de buni trăgători și pentru men-ținerea permanentă a antrenamentului acestora, se organizau concur-suri de tragere prevăzute cu sume de bani pentru recompensarea bu-nilor trăgători¹⁵.

Instrucția de front se rezuma la mișcări individuale cu și fără armă, ca acestea apoi să se execute cu întreaga subunitate. Aceste mișcări de front aveau drept scop trecerea rapidă de la o formație la alta, fina-lizîndu-se cu luarea dispozitivului de luptă. Din cadrul acestor mișcări comandantul regimentului caransebeșan a selectat pe cele principale, cum ar fi „trecerea de la formația de marș la cea de luptă, luarea dispozitivului de luptă în funcție de anumite situații create, trecerea de la un dispozitiv la altul și eșalonarea forțelor în adîncime, după cum cereau normele tactice în vigoare“ și pentru toate aceste mișcări a fost întocmit un tabel sinoptic care prevedea atît formația cît și comanda care trebuia dată pentru trecerea la o altă formație¹⁶.

Instrucția tactică reprezenta unirea celor două categorii de pregă-tire la care ne-am referit și ea se realiza în mod deosebit în manevrele de primăvară și toamnă, cît și în cele periodice care se executau cu

¹⁴ FAS Caransebeș, Cp. Dalboșeț Act U. 56/12.XI.1869.

¹⁵ FAS Caransebeș, Cp. Dalboșeț Act V. 422/11.VIII.1867.

¹⁶ FAS Caransebeș, Regiment Act U. 1256/1867.

concentrări de efective, realizându-se închegarea subunităților și executarea întrunit a exercițiilor însușite la instrucția individuală a soldatului.

Instrucția tactică a soldaților se desfășura atît pe teren cît și în încăperi pe timp de iarnă cînd soldaților le erau predate noțiuni generale de luptă insistindu-se, în mod deosebit, pe formele principale ale acestora¹⁷.

În cadrul instrucției companiei nu participau toți soldații, aici avînd loc o separare pe funcțiile care le îndeplineau și a căror instruire cerea un program aparte¹⁸.

Un capitol separat îl constituia pregătirea ofițerilor și a subofițerilor deoarece, aceștia pe lîngă instrucția metodică ce o făceau fără soldați, pe lîngă antrenarea lor în cadrul exercițiilor tactice în teren unde își desăvîrșeau pregătirea conducerii subunităților pe care le comandau, mai aveau de executat și de întocmit teme tactice al căror subiect îl primeau de la comandanții de batalioane sau statul major al regimentului.

Temele tactice pentru ofițeri și subofițeri constau în exerciții care trebuiau rezolvate atît teoretic, în scris, cît și materializate grafic pe scheme. Schemele întocmite trebuiau executate conform normelor în vigoare de folosire a semnelor convenționale și a creodelor colorate¹⁹.

Temele date spre rezolvare ofițerilor și subofițerilor trebuiau să fie înaintate la termenele ordonate și să îndeplinească anumite cerințe atît de ordin tehnic cît și din punct de vedere al modului de lucru. În primul rînd, în cadrul lucrului trebuia să se țină seama de tot ceea ce s-a învățat în școlile militare respectîndu-se, în acest sens, culorile ordonate pentru marcarea trupelor proprii, a inamicului și a altor detalii²⁰. O altă cerință din punct de vedere al formei care trebuia să o îndeplinească o lucrare personală era aceea ca la sfîrșitul ei ofițerul sau subofițerul să adauge o coală de hîrtie pe care eșalonul care verifica lucrarea să poată trece observațiile sale²¹. La primirea înapoi a temelor acestea erau prelucrate în cadrul companiei pe corpuri de grade și funcții insistindu-se pe modul cum a fost ea rezolvată, dar și pe observațiile făcute de eșalonul superior în vederea însușirii lor, a prescripțiunilor regulamentare, dar mai ales ca greșelile făcute să nu se mai repete în viitor²².

După cum am mai văzut, închegarea instrucției individuale a soldatului se realiza în perioada manevrelor cînd instrucția se executa în cadrul companiei, batalionului și regimentului din care cauză acestei forme de instrucție, considerate superioare, i se dădea o atenție deosebită atît în ceea ce privește pregătirea cît și desfășurarea lor.

Așa de pildă, pentru conducerea subunităților în cadrul manevrelor, comandantul regimentului caransebeșan ordonă ca toți gornistii și toboșarii să fie concentrați la Caransebeș pentru instruirea lor unifor-

¹⁷ FAS Caransebeș, Regiment Act B. N. 7/11.I.1872.

¹⁸ FAS Caransebeș, Cp. Dalboșeț Act 255/4.X.1844.

¹⁹ FAS Caransebeș, Cp. Bozovici Act U. 162/1.IV.1868.

²⁰ FAS Caransebeș, Cp. Bozovici Act U. 464/1870.

²¹ FAS Caransebeș, Cp. Bozovici Act U. 11/1868.

²² FAS Caransebeș, Cp. Bozovici Act U. 289/1868.

mă²³. Tot pentru conducerea în bune condiții a trupelor, Comandamentul militar din Timișoara a ordonat ca pentru manevrele de primăvară regimentul de grăniceri din Caransebeș să trimită patru soldați la cursul de specializare pentru telegraf și telefon. Ordinul precizează că selecționarea se va face din acei militari care se vor prezenta voluntar și care știu bine să scrie și să citească în limba germană²⁴.

Manevrele de primăvară și de toamnă se executau cu efectivul celor două batalioane sau se concentrau soldați pînă la ajungere la efectivul de război al regimentului. Așa de pildă în anul 1872 regimentul de grăniceri din Caransebeș concentrează, pentru manevrele care se executau timp de șapte zile, rezerviști ajungîndu-se la un efectiv total de aproape 5000 de soldați²⁵.

De regulă, la sfîrșitul fiecărei manevre companiile executau ședințe de tragere în poligoane și cu acest prilej fiecărui soldat îi reveleau cîte 10 cartușe care se primeau de la magazia regimentului²⁶.

Alături de aceste categorii de instrucție de bază mai existau și altele specifice activității grănicerești și acestea le-am putea grupa în așa numita instrucție de specialitate. În cadrul acestei categorii de instrucție se insista pe însușirea atribuțiunilor soldaților grăniceri la cordon, cunoașterea de către aceștia a drumurilor și potecilor pînă la posturile de pază, modul de alarmare și acțiunile care trebuiau desfășurate atunci cînd aveau loc treceri frauduloase de frontieră, dezertări sau alte acțiuni specifice activității de graniță.

Avînd în vedere specificul de instruire combinat cu munca în gospodărie a grănicerului, aceștia prinși de activitățile agricole absentau de la ședințele de pregătire, lucru sesizat de autoritățile militare care criticînd starea de fapt ordonă atît pedepsirea celor care se sustrăgeau de la ședințele de pregătire, cît și executarea instrucției suplimentare cu soldații grăniceri care absentau²⁷. Tot acest ordin se referă și la faptul că mulți grăniceri se sustrăgeau de la instrucție pe motiv de boală și în acest caz comandantul de regiment recomandă ca scutirile de la instrucție, pe motiv de boală, să fie limitate.

Pentru a se ajunge la rezultatul scontat în buna pregătire a trupelor de grăniceri, capabile să-și execute misiunile de pază a frontierei în timp de pace și să participe la luptă în caz de război, s-a dat o atenție permanentă instrucției și în mod deosebit instrucției individuale, baza formării trăsăturilor militare ale soldatului grănicer. Aceasta se materializează printr-un număr mare de controale care s-au executat de către eșaloanele superioare, începînd cu comandantii de batalioane, controale care se finalizau cu ordine pentru remedierea deficiențelor și indicații pentru îmbunătățirea procesului de instrucție.

Este semnificativ, în acest sens, ordinul care îl transmite, în anul 1868, comandantul regimentului colonelul Stefanovici, care împreună cu comandantul brigăzii inspectează subunitățile regimentului²⁸. Spicuim

²³ FAS Caransebeș, Cp. Dalboșeț Act 227/1840.

²⁴ FAS Caransebeș, Regiment Act B. N. 57/1872.

²⁵ FAS Caransebeș, Regiment Act B. N. 44/1872.

²⁶ FAS Caransebeș, Regiment Act B. N. 62/1872 și B. N. 82/1872.

²⁷ FAS Caransebeș, Regiment Act 6926/1863.

²⁸ FAS Caransebeș, Cp. Bozovici Act U. 345/1868.

din acest ordin câteva probleme care ni se par mai semnificative pentru a sublinia atenția care se dădea instruirii soldaților grăniceri. Ordinul se referă mai mult la deficiențele constatate, așa după cum însuși semnatarul său afirmă că: „aceste obiecțiuni sînt făcute din convingere că lauda dănuie mai mult decît ajută“. Se critica astfel ținuta ofițerilor și absența acestora, la unele companii, de la instrucția soldatului; se fac observații cu privire la metodică folosită în cadrul instrucției propunîndu-se totodată cele mai adecvate forme care țineau cont de specificul grăniceresc. Un capitol aparte îl constituie ținuta trupei și disciplina ei arătîndu-se că: „și populația va beneficia de faptul dacă soldații sînt obișnuți cu disciplina și curățenia“.

Referitor la instrucția tactică se subliniază în ordin că soldații trebuie instruiți într-o varietate de forme de teren, înlăturîndu-se ideea alegerii terenului clasic, propice pentru ofensivă sau apărare. În continuare, legat tot de folosirea judicioasă a terenului, se subliniază că: „acel comandant de companie care se ocupă de instrucția militarilor găsește întotdeauna un loc potrivit pentru diferitele exerciții“.

Legat de specificul grăniceresc, comandantul regimentului ordonă să se dea o mai mare atenție soldaților grăniceri în serviciul de gardă și de pază la cordon, insistîndu-se mai mult pe atribuțiunile soldatului care îndeplinește aceste funcții.

Ordinul de a cărei analiză ne-am ocupat se încheie cu câteva reflexii pedagogice legate de disciplină: „Știu din propria mea experiență că gloata poate fi condusă numai atît timp cît există ordine și disciplină. Cînd acestea sînt conturbate, totul se desfășoară la voia întîmplării“. Pentru a crea imaginea de ansamblu a luptei în care o subunitate participă la război și rolul acesteia în contextul general comandantul regimentului arăta: „a companie nu duce singură războiul, ea este numai o verigă dintr-un lanț, ea trebuie să execute corect misiunea ei pentru a face posibilă desfășurarea în bune condiții a marelui“.

Folosind toate metodele care le-au avut la dispoziție, instrucția grănicerilor s-a făcut ținîndu-se cont de specificul muncii lor. Din punct de vedere al serviciului militar, în timp de pace soldatul grănicer se afla la casa lui pe teritoriul companiei respective, era chemat la serviciu la cordon atunci cînd îi venea rîndul și în acest caz stătea la postul de pază 8 zile, iar pentru instruire era chemat sub arme pentru 14 zile pe an, un soldat totalizînd 140 de zile cînd se găsea în activitate militară, restul timpului folosindu-l pentru gospodăria din care făcea parte²⁹.

Cu tot specificul grăniceresc privind organizarea subunităților, a misiunilor de pază a cordonului și a desfășurării procesului de instrucție regimentul de grăniceri din Caransebeș va deveni, ca de altfel toate regimentele grănicerești, o unitate de elită a imperiului, iar soldații își vor îndeplini cu conștiinciozitate misiunile în timp de pace, iar în luptă grănicerii bănățeni vor arăta măiestrie și vitejie acoperîndu-se de glorie.

LIVIU GROZA

²⁹ Liviu Groza, *op. cit.*, p. 452.

QUELQUES ASPECTS SUR L'INSTRUCTION DES GARDES-FRONTIÈRE

(Résumé)

Compte tenu du spécifique organisationnel des régiments de gardes-frontière, l'instruction des soldats en est directement influencée car les grandes frontières suivaient le programme ordonné par les règlements dans le temps planifié ainsi que la garde de la frontière et les travaux dans leur propriétés.

Conformément aux ordres impériaux les régiments des gardes-frontière étaient obligés de lutter à côté des autres régiments d'infanterie, en cas de guerre. C'est pourquoi l'instruction des gardes-frontière était pareille à celle des autres soldats, elle ne différait que par la durée de l'instruction.

Par suite l'analyse de l'auteur se rapportait au régiment de Caransebeș, les catégories d'instruction que les gardes-frontière devaient apprendre.